

УДК 371.315

Наталія Кікіна

МЕТОДИ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ США

Стаття присвячена дослідженню проблеми методів кредитно-модульної системи навчання професійного іншомовного спілкування студентів технічних університетів США; визначенню ефективності їх застосування; розкриттю необхідності та актуальності застосування досвіду США у процесі реалізації методів кредитно-модульної системи навчання професійного іншомовного спілкування у технічних університетах України.

Ключові слова: *метод навчання, кредитно-модульна система, технічний університет, професійне іншомовне спілкування, освіта, Болонський процес.*

Вихід України до європейського та світового простору зумовили зростання інтересу до іноземних мов. Суспільство почало глибше усвідомлювати, що знання іноземних мов гарантує значні переваги для інтеграції до світової спільноти з ринковою економікою, тому за останні 10–15 років їх вивчення перетворилося на масове явище, а практичне оволодіння ними набуває все більшого значення. Рівень освіченості громадян демократичного суспільства, а особливо майбутніх фахівців у будь-якій професійній галузі зумовлює володіти іноземною мовою не тільки на побутовому рівні, але й у значно ширшому розумінні, що дозволяє здійснювати професійне іншомовне спілкування в різноманітних сферах міжнародної діяльності, забезпечує їхню соціалізацію в сучасному глобалізованому суспільстві.

Україна чітко визначила орієнтири на входження в освітній та науковий простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності у контексті європейських вимог, щораз наполегливіше працює над практичним приєднанням до Болонського процесу. Нові реалії сучасності вимагають створення нової системи навчання професійного іншомовного спілкування, якій притаманні, з одного боку, особливості національного характеру, а, з іншого, – відповідність міжнародним критеріям і вимогам.

Демократизація системи вищої освіти на сучасному етапі характеризується активним упровадженням у навчальний процес кредитно-модульної системи навчання професійного іншомовного спілкування, суть якої полягає у поєднанні модульного структурування змісту навчального матеріалу та акумулювального оцінювання. В умовах

високого динамізму розвитку науки та освіти, стрімкого оновлення системи знань пріоритетними визначаються завдання перегляду методів навчання професійного іншомовного спілкування, які забезпечували б високу якість іншомовної професійної підготовки випускників вищої школи [1, с. 2–7].

У контексті нашого дослідження суттєве значення мають роботи вітчизняних і зарубіжних науковців, у яких розглядається методика навчання іноземних мов (М. Андервуд, М. Барнет, Б. Бернхард, Е. Вільямс, Б. Донн, С. Ніколаєва, В. Плахотник, В. Редько, К. Ріксон, О. Соловова), класифікація методів навчання (А. Алексюк, Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанський, Г. Ващенко, М. Данилов, Б. Єсипов, В. Краєвський, І. Лернер, М. Махмутов, В. Паламарчук, П. Підкасистий, М. Скаткін, І. Харламов, С. Шаповаленко) обґрунтовуються різноманітні методи активного навчання (С. Гончаров, Б. Житник, А. Конишева, Л. Корнаєва, О. Пометун, Г. Селевко, П. Сендрок) та ін. Ними розроблені дидактико-методичні підходи до навчання іноземних мов. Водночас у згаданих дослідженнях застосування методів кредитно-модульної системи навчання професійного іншомовного спілкування студентів технічних університетів США не було предметом спеціального вивчення.

Метою статті є дослідити проблему застосування методів кредитно-модульної системи навчання професійного іншомовного спілкування студентів технічних університетів Сполучених Штатів Америки.

На етапі впровадження ідей Болонського процесу в освітній простір України питання застосування методів кредитно-модульної системи навчання професійного іншомовного спілкування студентів технічних університетів привертає нашу увагу. Синтез накопиченого світового досвіду є рушійною силою прогресу в будь-якій галузі людської діяльності, в тому числі освітянській. Відповідно, важко переоцінити роль досліджень у галузі методики і зарубіжної педагогіки. Провідні країни світу в останні роки модернізують свої системи освіти. У 1999 році після прийняття 29 європейськими державами Болонської Декларації країни-учасники приступили до реформування національних освітніх систем. Слід зазначити, що значна кількість американських університетів також підписали Болонську Декларацію, а отже, Болонський процес набуває глобального характеру [2, с. 25].

Кредитно-модульна система навчання розробляється та впроваджується також і у вітчизняну систему вищої освіти на основі досвіду функціонування освітніх систем далекого зарубіжжя, що мають сформований і відносно усталений відповідний категоріальний апарат. У зв'язку з цим вагомим є досвід США, оскільки саме ця країна була першою у світі, яка запровадила кредитно-модульну систему навчання.

Дидактичні поняття кредиту і модуля є визначальними елементами кредитно-модульної системи навчання. Кредит розглядається як одиниця

виміру навчального навантаження, необхідного для засвоєння змістових модулів або блоку змістових модулів, а модуль – це задокументована завершена частина освітньо-професійної програми, що реалізується у відповідних формах навчального процесу [2, с. 78–80]. Отже, поняття «кредитно-модульна система навчання» включає цілісний алгоритм засвоєння знань, умінь і навичок майбутніми фахівцями за структурно-інтегрованими освітньо-професійними програмами в кредитних вимірах, свідомим самостійним вибором студентами навчальних дисциплін з метою застосування максимальних інтелектуальних зусиль для їх вчасного засвоєння за модульним принципом, з дотриманням психолого-педагогічних і кібернетичних вимог до навчального процесу в межах модуля, навчальної дисципліни, міждисциплінарного курсу і ступеня підготовки загалом [2, с. 84].

Зазначені кардинальні зміни здійснили вплив і на методи навчання професійного іншомовного спілкування. Рівень їх якості зазнав значних зрушень. За визначенням Д. Е. Ролстоуна, «метод навчання професійного іншомовного спілкування» – це спосіб навчання, який ґрунтується на принципі систематичності та послідовності і є сукупністю поглядів на те, як досягти найкращих результатів у процесі вивчення професійного іншомовного спілкування [3]. Спочатку всі способи навчання професійного іншомовного спілкування запозичувалися з програм, розроблених для навчання так званих «мертвих мов» – латині та грецької, в рамках яких весь освітній процес зводився до читання і перекладу [4]. Серед найпопулярніших методів навчання професійного іншомовного спілкування виокремлюють такі:

- grammar-translational method (граматико-перекладний метод);
- total-physical response (метод фізичного реагування);
- sugesto pedia (метод занурення);
- audio-lingual method (аудіо-лінгвальний метод);
- natural approach (природний метод);
- situational language learning (ситуативний метод) та інші [4].

Усі вони застосовувалися і застосовуються на різних етапах соціально-історичного розвитку держав, відповідно до домінуючих у певному періоді цілей навчання. Певні трансформації відбуваються і в наш час, коли в практику вищої школи, у тому числі в США, упроваджується кредитно-модульна система навчання.

У технічних університетах США на заняттях із професійного іншомовного спілкування ці методи відображаються. Зміст професійного іншомовного спілкування структурований за тематично-модульним принципом. Кожен модуль містить основний текст, який потрібно прочитати та перекласти на рідну мову. Для студентів медичних факультетів таким текстом одного з модулів є «Хвороби серця» («Heart Diseases»), «Хвороби крові» («Blood Diseases»), економічних –

«Економічна теорія» («Economic theory»), «Економіка США» («USA economy»), аграрних – «Овочі» («Vegetables»), «Лісництво» («Forestry») та ін.. Після тексту пропонуються вправи, в яких наголос робиться на поглиблену роботу над мовними структурами, на розширення лексичного запасу, формування навичок лексичного аналізу мовних одиниць (підбір синонімів, антонімів, утворення інших частин мови за допомогою суфіксації). Але головним є розвиток умінь і навичок усного мовлення. Різноманітні діалоги, дискусії, моделювання ситуації професійного спілкування, порівняння й зіставлення максимально сприяють досягненню цієї мети. Студенти навчаються аргументувати свої висловлювання, захищати власну думку, культурі ведення дискусії [5; 6].

На заняттях із професійного іншомовного спілкування широко використовується наочність і різноманітні дидактичні матеріали: картки, схеми, постери із малюнками. Наприклад, на географічних факультетах на заняттях застосовуються карти, глобуси, атласи, на медичних факультетах – малюнки різних частин тіла, скелету, аграрних – зображення тварин, рослин із написами іноземною мовою.

Після освоєння лексики певного розділу деякі заняття проводяться у вигляді рольових ігор. Так, у юридичному університеті, відповідно до тематики, що вивчається, це є судовий процес із максимумом деталей і учасників, охоплюючи всю групу студентів, або парламентські дебати зі злободенних питань. В економічному університеті – це всілякі презентації компаній і товарів, розрахунки витрат із застосуванням різноманітних схем і графіків для наочності й активізації вживання в мові дієслів зростання й падіння, проведення зборів і ділових нарад [5; 6].

Новатором у методиці кредитно-модульного навчання професійного іншомовного спілкування вважається Томас Елкін (Вест Джордан, штат Юта). Він передбачає використання One-Page-Book – засіб навчання, який є комбінацією двох мов, де синтаксис іноземної мови побудований в такий спосіб, щоб студент міг навчитися чотирьох видів іншомовної мовленнєвої діяльності. One-Page-Book укладається відповідно до вимог кредитно-модульної системи навчання професійного іншомовного спілкування та містить колонки із словами, які пов'язані із темою конкретного навчального модуля. Кожна колонка включає список слів рідною мовою, розташованих в алфавітному порядку та їх переклад іноземною мовою. Туди не входять професійні терміни, які схожі у цих мовах, тому що їх легко розпізнати і запам'ятати. Кожна колонка пронумерована як цілими числами, так і дробами. Вони можуть мати той самий номер, якщо містять слова однієї частини мови (наприклад, № 3 – для іменників, № 4 – для прийменників). Колонки розташовані відповідно до правил синтаксису іноземної мови. Наведемо приклад. Студент отримує завдання перекласти речення з іспанської (Yo tengo una casa bonita) на англійську та пропонують декілька пронумерованих колонок із словами. Студент

виконує завдання в такій послідовності:

1. Знаходить перше слово «yo» у колонці № 3 та його переклад «I».
2. У колонці № 4 він знаходить слово «tener» (інфінітив слова «tengo», якщо потрібно, то викладач пояснює граматичні зміни) і переклад англійською «have».
3. У колонках № 5, 6, 7 – слова «una» («a»), «bonita» («pretty») та «casa» («house»).

Отже, відповідно до порядку чисел (3, 4, 5, 6, 7), він виконує завдання (Yo tengo una casa bonita). Коли студент вже може написати будь-яке речення, він переходить до вивчення запитань за аналогічною схемою. Після цього навчання зосереджується на усному мовленні. Цей метод не вимагає запам'ятовування, повторення чи використання граматики як основного засобу оволодіння професійним іншомовним спілкуванням. Він прискорює процес спілкування та, на думку автора, має такі переваги:

- навчає студента спонтанно створювати речення;
- спонукає студента до активного оволодіння уміннями та навичками професійного іншомовного спілкування, створення реальних життєвих і професійних ситуацій та їхнього обговорення;
- удосконалює уміння і навички письма та здатність усвідомлено оволодівати професійним іншомовним спілкуванням через щоденне виконання письмових вправ і самостійне збагачення спеціалізованого словникового запасу у процесі активного читання.

На думку Т. Елкіна, систематичне читання і письмо у рамках кожного модуля, а також ситуативно спрямоване навчання сприяє формуванню у студента готовності до професійного іншомовного спілкування [7].

За твердженням Ернеста Ролстоуна (Лос Анжелес, штат Каліфорнія), поряд із друкованими засобами навчання, використання різних аудіо та відеозаписів (фільми, мультфільми, телевізійні програми, телевістави, аудіокниги, реклама) є невід'ємним компонентом оволодіння професійним іншомовним спілкуванням в умовах кредитно-модульної системи. Він вважає, що цей метод допомагає студенту прискорювати темп досягнення високих результатів. Аудіозапис іноземною мовою ділиться на сегменти і подається у двох секціях рідною та іноземною мовами. Після презентації речення рідною мовою відразу подається його відповідник іноземною мовою. У такий спосіб студент має можливість створювати асоціації між двома мовами. Навчальний матеріал підбирається відповідно до теми кожного модуля. Наприклад, для студентів медичного факультету під час опрацювання теми модуля «Їжа і медицина» («Food and medicine»), обирається аудіо чи відеозапис на тему «Фрукти – джерело вітамінів» («Fruits – source of vitamins»), для студентів аграрного факультету під час опрацювання теми модуля «Фермерство» («Farming»), обирається відеозапис на тему «Садівництво» («Gardening») тощо. Ця методика

набуває широкого застосування в професійній іншомовній освіті США [3].

С. Кей Уоткінс пропонує свій ефективний метод навчання професійного іншомовного спілкування, а саме метод презентації нових слів, фраз і речень у межах вивчення конкретного змістового модуля, який поєднує у собі як word-for-word (слово в слово) переклад, так і граматично та синтаксично правильні переклади цих фраз і речень. Презентація відбувається у такому порядку:

1. Спочатку слово, фразу чи речення презентують рідною мовою, дотримуючись усіх правил синтаксису і граматики.

2. Другим кроком є презентація речення перекладеного слово в слово на іноземну мову.

3. Презентація речення перекладеного другою мовою відповідно до правил синтаксису і граматики іноземної мови.

4. Презентація речення перекладеного слово в слово рідною мовою.

Презентуючи навчальний матеріал, С. Кей Уоткінс передбачає використання таких засобів навчання професійного іншомовного спілкування, як аудіо та відеозаписи, друковані картки, таблиці. Аудіозапис записується двома голосами: одна особа вимовляє речення рідною, а друга – іноземною мовою. Усі відмінності у перекладі повинні бути чітко відмічені: в аудіо записі зміною тону, швидкості та сили голосу, інтонації чи іншими звуковими сигналами під час або після презентації; на друкованих засобах – зміною кольору, шрифту, підкресленням тощо [8].

Отже, педагогічний досвід впровадження кредитно-модульної системи в технічних університетах США доводить, що застосування тільки одного методу навчання не дає бажаних результатів. Лише оптимальне поєднання кількох методів у межах вивчення кожного конкретного навчального модуля забезпечує ефективне оволодіння навичками та уміннями професійного іншомовного спілкування [6].

Досліджені нами особливості застосування методів кредитно-модульної системи навчання професійного іншомовного спілкування студентів вищих технічних навчальних закладів Сполучених Штатів Америки можуть слугувати засадами для удосконалення такої системи у вищих навчальних закладах України. Досвід США засвідчує про перспективність і необхідність трансформації в освітньому просторі України з метою удосконалення системи вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пенджола-Вітович Х. На шляху до вдосконалення освітньої співпраці: Україна та США / Х. Пенджола-Вітович. – К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2004. – С. 25.
2. Сікорський П. І. Кредитно-модульна технологія навчання : навч. посібник / П. І. Сікорський. – К. : Європейський ун-т. – Видавництво європейського ун-ту, 2006. – 127 с.

3. Pat. № 20080286731. Method for teaching a foreign language / D. E. Rolstone. Los Angeles, CA USA [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.faqs.org/patents/app/20080286731>
4. Mora Jill Kerper . Second-language teaching methods / Jill Kerper Mora. – San Diego State University [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://edweb.sdsu.edu/people/jmora>
5. Бастрикова Е. М. Русский язык для биологов [учеб. пособ. по русскому языку для иностранных студентов] / Е. М. Бастрикова. – Казань : Казан. гос. ун-т, 2005. – 44 с.
6. Betts M. Developing the credit-based modular curriculum in higher education / M. Betts, R. Smith. – Bristol, Pa.: Falmer Press, 1998. – p. 235 (Pp. 35–45).
7. Pat. № 20030143516. Teaching method and learning aid(s) to speak any foreign language / Thomas Elkin. West Jordan, UT USA [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.freepatentsonline.com/y2003/0143516.html>
8. Pat. № 5275569. Foreign language teaching aid and method / C. Kay Watkins. Denton, Texas USA, 1994 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.freepatentsonline.com/5275569.html>